

Основні засади і особливості застосування інструментів електронної демократії

Громадська організація «Подільська агенція регіонального розвитку»

Анотація

У доповіді розглянуто основні засади і особливості застосування інструментів електронної демократії. Основний акцент доповіді полягає у необхідності використання ефективних механізмів для функціонування інструментів електронної демократії.

Ключові слова: електронна демократія, е-урядування, е-партисипація, е-участь, інструменти е-демократії, процес прийняття рішень, демократія, громадяни.

Abstract

This speech is focused on the main principles and peculiarities of e-democracy instrument usage. The primary topic is the effective usage of e-democracy tools and the creation of mechanisms for proper use.

Keywords: electronic democracy, e-governance, e-participation, e-democracy tools, decision-making process, democracy, civil society.

Інструменти електронної демократії – це одна із існуючих можливостей для громадян сприяти процесам прийняття рішень на локальному, регіональному та національному рівнях. Відповідно до результатів досліджень Організації Об'єднаних Націй стосовно Індексу з електронного урядування за 2 роки з 2014 до 2016 року Україна піднялась на двадцять п'ять позицій (з 87 на 62 місце із 193 країн-членів ООН) у загальному рейтингу і на сорок п'ять позицій в Індексі е-участі (з 77 на 32 місце із 193 країн-членів ООН) [1].

Це свідчить про те, що окрім традиційних механізмів офлайн демократії, громадяни мають можливість долучатись до процесів державотворення через використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), а саме за допомогою інструментів електронної демократії.

В Рекомендаціях Ради Європи щодо електронної демократії (Recommendation CM/Rec (2009) зазначено, що основним завданням електронної підтримки демократії – це посилення демократії, демократичних інститутів та процесів, поширення демократичних цінностей [2].

В Білій книзі державної політики з електронної демократії зазначається, що е-демократія тісно пов'язана із «добрим урядуванням», тобто здійснення влади у електронній формі повинно спиратись на принципи результативності, ефективності, участі, прозорості, підзвітності. Е-демократія повинна підтримувати та впроваджувати фундаментальні свободи, права людини, включаючи свободу доступу до інформації [3].

Важливо й те, що для ефективного використання інструментів електронної демократії, у формування та впровадження процесів електронної демократії повинні долучатись всі зацікавлені сторони, а процес прийняття державотворчих рішень повинен відбуватись за згодою як органів влади, так і громадянського суспільства.

Окрім рекомендацій, Радою Європи розроблено детальний план впровадження політики е-демократії – Керівництво №1 до Рекомендацій «Загальні інструменти та принципи для електронної демократії». Зокрема визначено чіткий перелік інструментів е-демократії, який розширює той, що подано у Рекомендаціях: (1) е-політичні компанії; (2) е-управління стосунками із громадянами (E-CiRM); (3) е-скарги; (4) е-консультації; (5) е-консультація/ посольство; (6) веб-трансляції та е-демократія; (7) е-дискусії; (8) е-ініціативи; (9) е-журналістика; (10) Ігри та е-демократія; (11) е-правосуддя; (12) е-законотворення; (13) е-омбудсмен; (14) е-партія; (15) е-петиція; (16) е-політик; (17) е-парламент; (18) е-просторове планування; (19) е-голосування; (20) взаємодія з громадянами на локальному рівні (G2C / C2G); (21) інструменти інформаційного менеджменту; (22) е-участь у бюджетному процесі; (23) е-менеджмент внутрішньопартійного життя; (24) єдиний урядовий портал; (25) е-демократія соціальних мереж; (26) навігатор виборів [3].

В рамках Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2013-2020 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 року, одним із вказаних заходів у сфері електронної демократії є «активне використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій для забезпечення участі громадян та організацій у формуванні та реалізації державної політики, у тому числі шляхом підтримки пілотних інтернет-проектів» [4].

Відповідно до дослідження Організації Об'єднаних Націй стосовно Індексу з електронного урядування, найбільш поширеними інструментами і заходами електронної участі у світі є: забезпечення наявної інформації в Інтернеті, в тому числі відкритих урядових даних; е-кампанії, електронні петиції; спільне виробництво (практика надання державних послуг, в якій громадяни беруть участь у створенні державної політики та послуг) і спільне електронне середовище, в тому числі існування інноваційних просторів, хакатонів, краудфандинг; публічні політичні дискурси, включаючи краудсорсинг, онлайн консультації та обговорення, візуалізацію аргументів; е-опитування, електронне голосування [1].

З-поміж існуючих інструментів е-демократії в Україні можна виокремити е-петиції та звернення, громадські та експертні е-консультації, е-голосування як пілотні проекти в ВНЗ, електронні дискусійні форуми, е-опитування та учасницьке бюджетування за допомогою ІКТ, електронні платформи, а також інтерактивні засоби, що надають можливість брати участь у міському плануванні та ряд інших.

Проте, для підвищення ефективності використання інструментів е-демократії, а також для залучення громадян до процесу прийняття рішень як офлайн, так і онлайн, варто використовувати таку схему е-участі: е-інформація – заохочення участі громадян шляхом постачання інформації та надання доступу до інформації без запиту; е-консультації – заохочення громадян до внесення пропозицій та обговорення питань публічної політики та послуг, е-прийняття рішень – уповноваження громадян до спільної розробки варіантів політики, спільного постачання окремих компонентів послуг.

Проте, варто дотримуватись відсоткового співвідношення цих процесів: процес поширення інформації має складати 70% часу, процес консультування – 20%, а безпосередньо процес прийняття рішень повинен становити 10% часу.

Відповідно, такий механізм надає можливість отримати достатню кількість інформації про суть питання, залучити усі зацікавлені сторони, знайти консенсус у спірних питаннях та прийняти ефективне рішення. Використання ІКТ дасть змогу оптимізувати такі процеси, а самі інструменти електронної демократії сприятимуть залученню все більшого кола осіб.

Участь громадян в процесі прийняття рішень є невід'ємною складовою демократичного суспільства. Із розвитком інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ), цей процес поступово переноситься в віртуальну площину, що сприяє підвищенню прозорості, доступності та підзвітності органів влади.

Тому, напрямком для подальшої діяльності у сфері е-демократії може стати перехід від підходу «уряд для нас» до підходу «уряд з нами», що свідчитиме про співпрацю громадського сектору, бізнесу та влади. В такому випадку державні органи матимуть змогу стати інноваційною платформою, яка об'єднуватиме різних стек холдерів та партнерів. Проте, подальшого прогресу можна буде досягти лише, якщо всі три складові е-партисипації будуть реалізовуватись. Забезпечення інформацією в режимі онлайн, у поєднанні з громадськими консультаціями та електронним прийняттям рішень зробить процес прийняття рішення ефективним, оперативним, прозорим та відкритим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. United Nations E-Government Survey 2016. E-Government in Support of Sustainable Development [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://workspace.unpan.org/sites/Internet/Documents/UNPAN96407.pdf> (дата звернення 30.10.2017). – Назва з екрана.

2. Recommendation CM/Rec (2009) 1 of the Committee of Ministers on the development of electronic democracy (e-democracy) (Adopted by the Committee of Ministers on 18 February 2009 at the 1049th meeting of the Ministers' Deputies) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Ради Європи // Режим

доступу: http://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/CAHDE/Default_en.asp (дата звернення 30.10.2017). – Назва з екрана.

3. Біла книга державної політики з електронної демократії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dialog.lviv.ua/wp-content/uploads/2016/02/Elektronna-demokratiya.pdf> (дата звернення 01.11.2017). – Назва з екрана.

4. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80> (дата звернення 01.11.2017). – Назва з екрана.

Левченко Олег Васильович — аспірант кафедри інформаційної політики та електронного урядування Національної академії державного управління при Президентові України, член правління ГО «Подільська агенція регіонального розвитку», м. Вінниця

Сакалош Софія Євгенівна — магістр міжнародних відносин, керівник Лабораторії електронної демократії ГО «Подільська агенція регіонального розвитку», м. Вінниця, s.sakalosh@pard.org.ua

Науковий керівник: **Карпенко Олександр Валентинович** — доктор наук з державного управління, завідувач кафедри інформаційної політики та цифрових технологій Національної академії державного управління при Президентові України, м. Київ

Levchenko O. V. — postgraduate student of the Department of Information Policy and Electronic Governance at National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Executive director of NGO «Podolian agency for regional development», Vinnytsia

Sakalosh S. Ye. — master degree in the international relations, project manager in the sphere of e-governance of NGO «Podolian Agency for Regional Development», Vinnytsia

Supervisor: **Karpenko O. V.** — doctor of sciences of Public Administration, Head of the Information Policy and e-Government Department National Academy of Public Administration, Office of the President of Ukraine, Kyiv